N.F.S. Grundtvig “Et Par Ord om Geistlighedens Videnskabelighed eller om kristelig og præstelig Lærdom”

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.14, april 2019

Ændret i version 1.15, 1.16 og 1.17, juni 2021

Denne pdf er en læseversion af værket uden kommentarer. Værket findes digitalt med punktkommentarer, indledning, tekstredegørelse og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

Tilføjet punktkommentarer, indledning og tekstredegørelse i version 1.15, november 2019

Tekstkilder

A *Førstetrykket,* 1813 (SJ: 168a)

R *Renskrift,* (SJ:)

Teksten er etableret af Jon Tafdrup
Punktkommentarer, indledning og tekstredegørelse er skrevet af Jon Tafdrup, redigeret af Klaus Nielsen og Steen Tullberg

Tilsyn ved punktkommentarer og indledning dr.theol. h.c. Niels Jørgen Cappelørn

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2026

|A:39

Et Par Ord om Geistlighedens Videnskabelighed

eller

om kristelig og præstelig Lærdom,

ved

N. F. S. Grundtvig,

Kapellan i Udby.

(Læst ved Dionysii Landemode i Roeskilde 1811.)

Frit bekjender jeg det at være min daglige Bøn, at naar den store Omskiftelses-Time engang kommer, jeg da frimodig maae kunne sige med den hellige Povel: denne er min Roes, min Samvittigheds |A:40Vidnesbyrd, at jeg haver vandret gjennem Verden i Enfoldighed og gudelig Retsindighed, ikke med verdslig Visdom men med Guds Naade. Det kan da aldrig være min Tanke at ophøie menneskelig Kundskab og Lærdom for sin egen Skyld, thi det har jeg mærket paa saa mangen Mand og Alder, hvis Digten og Tragten Krøniken afbilder, ja det har jeg mærket paa mig selv, at Kundskaben opblæser, og at, ligesom Slangen bedrog Eva med sin Trædskhed, er det dens Agt at lokke os bort fra den Enfoldighed, som fører til Kristum. Saga er den Gamaliel, ved hvis Fødder Gud naadelig har ladet mig opfostres, og Hun, den vise, bedagede Kvinde har lært mig, at der Kløgten og Kundskaben lavede et Baal til de gamle Afgudsbilleder, slukkedes de matte Stjerner, som hidtil havde vinket Menneskene op fra Jord, ja hun har lært mig, at den Røg der nu fordunkler og dølger Kristussolen for saamangt et Øie, er opstegen fra det Baal, af hvilket Pavestol og Afladsbreve, Helgenes Lignelser og Levninger lagdes i Aske. Dette har lært mig ei haardelig at dømme dem, som i de forledne Tider bandlyste al Lærdom fra Kristi Kirke, og ikke at undres over, mellem dem at finde fromme Mænd, der selv hverken fattedes Kløgt eller Kundskab. Naar jeg da tænker anderledes selv paa en Tid, da Lærdom |A:41tykkes at have solgt sig til Vantroens evige Træl, da er det, fordi min gamle Læremoder vidnede trofast, at, saa giftig end Kundskab monne være, er den dog Sjælens nødvendige Føde herneden, naar denne ei skal vorde levende død. Saa sære og bange have Menneskenes Vilkaar været, ligefra den ulyksalige Stund, da de førstegang udrakte Haanden efter Kundskabstræets Frugt; det Onde er sammenvoxet med deres Livsrod, og Klinten maa nu blive staaende, for at Hveden ei med det Samme skal oprykkes. At forfølge Menneskelivet fra Syndefaldet af, i sin underlige, nødvendige Udvikling gennem Tiderne, og see det vexelviis dødes og opreises ved Kundskab, er lysteligt for den, hvis Øie ved Troen er opladt og oplyst til allevegne at see Guds Finger; men til det Meget herom var at sige, er her ikke Tid eller Sted. Her er det Nok at anmærke, hvorledes Gud, der han var i Kristo og forligte Verden med sig selv, ogsaa forsonede sig med Kundskabs Attraaen og helligede den til sin Tjeneste. Før Kristi Tid havde Gud i Ord kun talt til Israel paa dets eget Tungemaal; men nu, der han vilde tale til Alle formedelst Sønnen, fremlagde Han sit Ord mellem Hedningene, opskrevet efter fremmede Tunger med ukendte Stave. Han gjorde endnu Mere, thi istedenfor at lade sine udkaarede Sprog blive |A:42Jorderigs Tungemaal, lod Han dem meget mere efterhaanden vige tilbage til Skrifterne, og da Han efter den Apostoliske Tid, ei længer paa overordentlig Maade meddelte Sprogenes Gave, befoel Han derved hvert kristent Folkefærd at

fostre sig Mænd, som kunde forstaa og udlægge de hellige Skrifter. Denne Befaling vilde det stolte Rom ikke adlyde, det vilde ei indvortes bøie sig for Palæstina, som det udvortes havde behersket saalænge, og afsvor, med Hedendommet den aandelige Underdanighed, som det fordum beviste Hellas. Rom, de vestlige Menigheders Moder forsømte med sine Børn de helligede Sprog, og vilde optvinge sit paa Herresædet. Hovmoden overlevede Kraften, og det vilde tilintetgiøre Græsk og Ebraisk, som det fordum saagodtsom tilintetgjorde Iberisk og Galisk. Den latinske Udtolkning skulde nu gælde for Guds rene Ord; men at Saadant ikke var Guds behagelige Villie, sees deraf at Han ikke udrustede Fortolkeren med apostolisk Kraft, til at gøre Jertegn, som kunde vidne om apostolisk Oplysning og Ufeilbarhed. Hvorfor Gud ikke gjorde dette, som synes at kunne have forhindret megen Ulempe, have vi vel ingen Ret til at spørge om, men vi kan dog indse det; thi naar hvert Folk havde faaet en med guddommelig Myndighed bekræftet Udtolkning af Skrif|A:43terne, havde den menneskelige Aand ei havt noget Rum eller i det mindste ingen Spore til hellig Virksomhed, den maatte da af *Nødvendighed* enten have sovet ind eller forvildet sig. Begge Dele bleve som vi vide Følgen af den latinske Udtolknings Antagelse som Grundskrift. Naar derimod ethvert Folks Udtolkning var et blot Menneskeværk, var det alle de følgende Slægters Skyldighed at bringe den Fuldkommenheden nærmere, og da havde de, hvad Aanden maa have, et uopnaaeligt Maal for deres Virksomhed. Mange vil det synes overflødigt saaledes at godtgøre de Kristnes Ret og Forpligtelse til at føde og nære Lærdom imellem sig; men jeg troer at enhver Kristen maa lyst kunne indse, at lærd Kundskab er Guds Villie, førend han med god Samvittighed kan lægge sig efter at sanke og udbrede den. Jeg troer dernæst det ikke er afveien at bringe denne Sag i det Rene paa en Tid, da Vantro og Overtro stride saa sært, at det tykkes uafgjort hvad der skal vinde. Fra en kristelig Standpunkt at betragte den katolske Vildfarelse om Traditionen og Vulgata kan ikke være overflødigt paa en Tid da Hoveder som en Stolbergs, Schlegels og Verners blive katolske, og da Naturfilosoferne stile paa at gøre os alle dertil, medens de med esoterisk Visdom udle os i deres Allerhelligste. Hin Vildfarelse bli|A:44ver end synligere ved en ny Betragtning, som tillige nærmere oplyser den kristelige Lærdoms Kendemærke, den nemlig, at det ei allene er de hellige Skrifters Sprog men endnu mere deres Indhold, som gør en vedholdende Gransken og Grublen fornøden. Vel veed jeg, at mange fromme Kristne, især i den forbigangne Tid, have ment, at der til denne Granskning ikke udfordredes Lærdom, men Tro og Bøn hvis Følge var Oplysning herovenfra. Langt fra at ringeagte denne Tale, som i Hovedsagen visselig er Sandhed, maa jeg dog erkende Vildfarelsen deri, forsaavidt Paastanden gælder om den hele Bibel. Da Aabenbaringens nærmeste og fornemste Øiemed var, at kundgiøre *alle* Tidens Slægter Salighedsveien, maa følgelig en stor Del deraf

være tilgængelig for enhver Troende, han være Læg eller Lærd, han leve i det første eller nittende Aarhundrede. Dette for alle Tilgængelige er Korsets daarlige Prædiken, ved hvilken det behagede Gud at gøre dem salige som tro, denne har til alle Tider været, og vil til Verdens Ende blive lige ubegribelig, forstaaelig og kraftig, virke Kierlighed til Gud og Næsten i hvert troende Hjerte og forarge de Vantro. Naar vi derimod tage denne Hovedlærdom fra, da kan vi frit sige, at ingen Tidsalder forstod Mere af Bibelen, end saavidt den selv ved |A:45Guds underfulde Styrelse var kommet i Kundskab og Sjælens Udvikling. Derfor var det, at den salige Luther saa tit herneden rystede paa Hovedet over de gamle Kirkefædre, selv over sin kære Augustin, og undredes storligen paa, at den hellige Bernhard, der taler saa dybt og lifligt om Kristo, hardtad i alt Andet kunde vrævle saa sært. Tingen er da, at den naadige Gud skjulte megen Visdom dybt i de hellige Skrifter for at holde Sjælen vaagen, og give den Nok at grunde paa, saalænge Verden staaer. Denne Skriftens Dybde har af alle Troende været erkendt, men enhver Mand og Tidsalder, som vilde gaa mere tilbunds end de ordentlige Hjelpemider tillode, maatte som oftest gaa glip af rent Udbytte, hvorvel de glædede og opbyggede sig selv. Dette er udentvivl den rette Synspunkt for Bibelens allegoriske og mystiske Fortolkning. Her aabner sig et Oversyn og et Fremsyn, som kan berolige en Kristens Sjæl midt i Menneskelivets Oprør, og som kan lære ham at vurdere enhver Yttring af den menneskelige Aandskraft, uden derfor at forsone sig med den vanhellige Stræben eller gøre sig delagtig i fremmede Synder. Rørt maa han tilbede den himmelske Fader, som altid styrer det saa, at naar Jordens Vise og Vældige sammenrotte sig mod hans hellige Barn Jesus, maa de udføre hans besluttede |A:46Raad, korsfæste ham, for at Han kan opstaa med et forklaret Legeme. Fra Evighed forudsaae Gud, at Menneskene, hvergang de i den løbende Tid ved Troen fik Syn paa Levningerne af Gudsbilledet i sig, vilde som deres første Forældre, være Guder selv, og af en Hovmod, der er en vidunderlig Blanding af Tro og Vantro, æde af det forbudne Kundskabstræ; derfor ordnede han det ved sin uudgrundelige Visdom saa, at ihvorvel et saadant Syndefald hvergang maatte føre Døden med sig, lærde dog Menneskene derved altid, ligesom første Gang at skelne mellem Godt og Ondt. Underligt og Trøsteligt er det at se, hvorledes Bibelens Mening af vantro Mænd er blevet randsaget i de hedenske Grækers og Romeres Skrifter, hvorledes den nu randsages under vantro Grublen over Menneskets og Tingenes Vilkaar, og ved Troldmænds sorte Konst, som besvære og opmane Jordens og Tidens Aander. Saaledes er det vist, at de kantiske Grublerier har oplyst mangen dunkel Vraa i Lærebygningen om den kristelige Retfærdighed og Hellighed og at Naturfilosofiens Troldom vil lede til Opdagelsen af mangen hemmelig Gang i Bibelens Bjergværk. Som et saadant, som en uudtømmelig Grube, fuld af ædel Malm, jo dybere, jo ædlere, betragter da den oplyste Kristen sin Bibel, han lader de Vantro

arbeide |A:47for Gud og sig, som de ægyptiske Troldkarle fordum maatte arbeide for Gud og den hele Menneskeslægt, da de oplærde Moses i al deres Visdom. Udgangen herpaa bliver da, at det ikke er Kundskabskredsen, men det Sindelav, hvorved og den Hensigt hvori de røre sig derinde, som adskiller den kristelige fra den vantro Lærde. Denne mener at have Sandhedens rene og dybe Kilde i sit eget Indvortes, og Bibelen er for ham kun en Bæk, udrundet af samme Væld; han mener, at den i sit Udspring og Løb er blevet plumret og muddret af Sten og af Muld, af Græs og af Urter, ja at de indelukte Vande ere, ved Solens Brand blevne stinkende i de lange Tider. Klogest ere de med denne Mening som lade Bækken gaa sin egen Gang, som Noget der ei er værdt at røre ved, thi de som svede over at rense og klare dens Vande, spilde deres Møie, da det hele Udbytte blot vorder en Draabe, hvorved deres Kilde hverken vinder Fylde eller Kraft. Uden Billede: Alt hvad der i Bibelen ei kommer overens med, eller hvad der overgaaer hans Fornuft, maa den vantro Lærde enten ligefrem forkaste som Usandhed eller, hvad der i Grunden er det samme, spænde det saa haardt paa Pinebænk, at det under Tommeskruen maa bekende hvad han vil. Saare ulig denne vilde Fremfærd er den kristelige Lærdes Adfærd; han |A:48lægger sin Haand paa den lukkede Bibel og siger i sit Hjerte: her veed jeg vist, at alle Kundskabs og Visdoms Liggendefæ ere skjulte; det mener jeg da ingenlunde, at jeg med min Læsen og Grublen med mit Dagværk og mit Aftensæde kan udenfor den købe Visdom; men det tænker jeg ved Guds Naade at vinde, at jeg kan løfte Dækket af det Skiulte, og kige i det hellige Speil, som aabenbarer min Guds Herlighed; hvor fagert udsmykkede da end de Skikkelser maatte være, som onde Magter kan fremkogle for mig, beder jeg min Gud fri mig fra at følge dem, naar de lokke bort fra den hellige Bog, eller vil indbilde mig, at jeg kan vorde klog over Det som skrevet staar. Dette er ganske bogstavelig at tage Fornuften fangen under Troens og al Tanke under Kristi Lydighed, og saa haardt det end monne klinge i mangt et Øre, saa er der dog ikke andet for; saaledes maa hver den tænke, som er Kristen, som uden Skrømt og Ordspil troer paa Skriften som en Aabenbaring, thi er den Guds Sandhed, da maa alt Modsat være Løgn, hvad saa end Fornuften drister sig til at tale imod. Nu er det vel saa, at da Ingen kan komme saavidt at han udgrunder Skriften, vil det altid hænde at en troende Mand og Tidsalder forkaster Ting som Løgn, der af en senere erkendes for overensstemmende med Skriften; men det ska|A:49der ikke; thi netop herved faae Hjerterne overflødigere Leilighed til at vise, at de tro Gud. Saaledes er det iblandt Andet usømmeligt for Kristne at laste Fædrene og hin gamle Tyge, fordi de forkastede den kopernikanske Visdom om Jordens Gang, thi naar de troede det stod i Bibelen at Solen gik, maatte ingen Bevisning være saa klar og stærk at den kunde rokke den skriftmæssige Mening. Ved saadan Leilighed pleie de vantro Lærde at blive høirøstede og raabe Ak og Ve over de gruelige Lænker Bibeltroen

lagde paa de arme Sjæle; men vi have det at svare med et Smil, at derfor bleve de arme Sjæle lige salige og dreve selv paa Jord deres Syssel med nok saamegen Iver og Munterhed som vi. Hvad Ulykke timedes dem da? ingen uden den, at de ombundne med Guds Lænke ginge trygge gennem Nød og Død og droges sagtelig gennem Gravens Skygger op mod det evige Lys.

Ihvorvel det nu er saa med Kundskab som med Alt, at Jorden er Herrens med dens Fylde, og at altsaa enhver Kundskab tidlig eller sent vil komme til at offre sig paa Herrens Alter, berede ham Pris og yde sin Skærv til Skriftens Oplysning; er det dog af den kristne Lærdoms særegne Vilkaar aabenbart, at visse Kundskaber ere mere almindelig og |A:50uomgængelig fornødne end andre. Det første og uundværligste Hjelpemiddel for den kristne Lærde er da Bekendskab med de gamle Sprog; med de trende, i hvilke Jesu Kongenavn blev skrevet over Korset. Hermed være det langt fra mig, at tale de hedenfarne Guds Mænd for nær, der, som Augustin, forstode Lidet eller Intet af de helligede Sprog, jeg bekender tvertimod, at de, især han, mangengang uden disse Hjelpemidler saae dybere i Skriften end Andre, der med dem vare udrustede. Dette omstøder alligevel ingenlunde hin Grundsætning; thi det beviser kun, hvad hver kyndig Kristen maa indrømme, først at det skarpe Sjæleøie trænger stundom gennem Væg og Dør, dernæst, at det kun er Porten til Skriftens Forgaard, der kan oplukkes med Sprogenes Nøgel, at Døren til det Allerhelligste derimod kun springer op for den underfulde Davidsnøgel, hvilken ei ved Læsning eller Grublen kan erhverves, men gives omsonst af Lysenes Fader til dem som ham bede. Derfor bliver det lige sandt, at ingen Tidsalder uden Sprogenes Hjelp kan bevare det gjorte Udbytte, end sige forøge det, thi de Lysglimt den benaadede Sjæl seer udenfor sin Kundskabs Grændser, blive ligesom alle Digtersyn, knap hans, mindre Tidsalderens Eiendom, de gemmes og glemmes som Hieroglyfer, indtil Man paa den |A:51ordentlige Vei er kommet til deres Hjem og Slægt, da forstaaes de først. Hvad her er sagt, gælder rigtig nok ikke om Latinen, men jeg behøvede vel ikke at nævne dette Sprogs Fornødenhed, dersom jeg ei med det Samme vilde paatale dets uretmæssige Fortrin for Græsk og Ebraisk. Jeg berørte foran dets ikke alt for ærlige eller lovlige Adkomst til sin Forrang, med Ret stadfæstede Reformatorerne denne ligesom Middelalderens Fyrster den arvelige Adels, men Tiderne ere forandrede, Latinen synes at føle det selv, og trækker sig beskeden tilbage for sine Døttre og Frænker. Dette er nu vel ikke det bedste Tegn; thi hellere maatte dog de bedagede Fruer fra Palæstina og Hellas gaa bag efter den ærværdige romerske Matrone, end efter de unge, løse Damer fra London og Paris; men disses Regering bliver som alle Koketters, kun stakket, og hvis efter den Tid endnu i Europa er Tale om Gang og Sæde i aandeligt Samkvem vil udentvivl baade Kristne og Hedninge enes om at ophøie Fruen fra Hellas paa den ledige Dronningstol. Latinen bliver stedse de Kristne nøvendig,

saa længe det er dem om Krøniken og Kirkefædrenes Skrifter at gøre, og bliver Europa kristnet paa ny, vil disses Anseelse og Hæder dagligen tiltage. Om det ebraiske Sprogs Nødvendighed |A:52burde mellem Kristne ingen Tvist kunne være; thi er det sandt, hvad Kristus selv har sagt, at der er skrevet om ham i Mose Lov, Profeterne og Psalmerne, og er det overalt sandt, at den ganske Skrift er indblæst af Gud, kan det gamle Testamente dog vel ikke være en saa udlevet Bog, som Mange, der dog ville have Ord for at være Kristne, driste sig til at mene. Kommer hertil, at det er den Ledestjerne uden hvilken Ingen kan finde Vei gennem Historiens underlige Gange, eller gennem det ny Testamente, da er det mig ubegribeligt, hvorledes Saamange, hvis Tro jeg dog ikke vil nægte, har kunnet lægge an paa at gøre dets Grundsprog blot til Enkeltes Sag.

Næst efter de gamle Sprog er Krøniken det, hvori alle oplyste Kristne burde have god og grundig Indsigt. Ingen som troer en Gud og et Forsyn, kan nægte at Historien maa være den Almægtiges Fingerskrift, og ingen Kristen kan tvivle om at den, som en saadan, maa vidne om Jesus, og i det hele som Guds Aabenbaring i Gerningen vidne om Aabenbaringen i Skrift. Men er det saa, da bør næst efter Bibelen ingen Bog være de Kristne kærere og ærværdigere end Krøniken, som desuden er den eneste Videnskab, Bibelen har helliget, og helliget saaledes, at den selv i sine fornemste Dele er en guddom|A:53melig Krønike. Selv den hellige Povel bekender om sig selv, at han stundom tvivlede, og den Troens Kæmpe er neppe født, undtagen den hellige Johannes, som aldrig havde Aarsag til med Manden i Evangeliet at udbryde i de bevægelige Ord: jeg troer, Herre, hjelp min Vantro! Nu er vist nok en saadan Hjertets Bøn den eneste Tilflugt i Tvivlens Stund, men mange og adskillige som Mænd og Tider ere de Maader, paa hvilke Gud bønhører: hvad der størker den troende Bondemand er tit unyttigt for den troende Grubler, hvad der bekræftede en saadan i de forbigangne Aldre, mægter det ei nuomtide; men saa tilbyder Gud ogsaa nu dem, der hige efter ham, klare Bevisninger, som han gemte til den nærværende, for Troen saa farlige Tid. Tør jeg dømme efter Prøve paa mig selv og Flere, da er Historien, saaledes, som den først nu, tildels ved Naturfilosofiens Hjelp, kan overskues, det Synlige, hvorigennem Faderen lydeligst og tydeligst vidner for den nærværende Slægt om sig, sin Søn og sit Ord.

Vel veed jeg, at Mange have den grundfalske Mening, som om Man af Historien kunde bevise hvad det skulde være. Det var ikke saa sært at denne Mening fandt Indgang paa en Tid, da hin franske Mode herskede, som Alleken at smykke sig med de |A:54brogede Fjedre, Man opsankede ved en Side hist og her i Tiderne; thi kan en historisk Stump bevise Noget, maa Alt kunne bevises af Historien, da den har Exempel paa Alt. Er Talen derimod om hvad der viser sig at være Sandt gennem alle Tidens Omskiftelser, om det Ord, at jeg saa skal tale, i hvilket alle de store Begivenheder passe som

Bogstaver, da kan et saadant Ord ei være uden eet. At dette Ord nu er det, ved hvilket Faderen skabte Verden, hans Navn, der kalder sig selv Alfa og Omega, Begyndelse og Ende, derom kan i det ringeste jeg ikke tvivle.

Det lader sig ikke her gøre, at udvikle hvorledes Tidens Fylde kom, da Kvinden fødte sin Sæd, og hvorledes den Høilovede siden har ladet Slangen bide sin Hæl, men altid knuset dens Hoved, eller med andre Ord i samme Mening, at give en Udsigt over den hele Historie. Vil Gud, skal jeg andensteds søge paa denne Maade at lade hans store Navn forherliges gennem mig. Jeg vil ikke tale om de synderlige Kendemærker, hvormed de gamle Folkefærds aandelige Børn fødtes til Verden, hvilke alle henvise til Tidernes Ophav og Fylde, som Bibelen lærer. Jeg vil kun nævne det jødiske Folk, hvis uomtvistelige Historie som et Heelt, er et langt større Underværk end Gangen gennem det røde Hav |A:55eller nogen anden enkelt Hændelse, der synes utrolig; ja hvis attenhundredaarige Vantro taler nok saa høit som Folkenes Tro om Kristi Guddom. Kun med et Ord vil jeg henpege paa den synlige Guddomsfinger, som opløftede Pavestolen over Vestens Troner, for at de ei skulde vorde Babelstaarne, som omgav Synagogen og Konstantinopels kalkede Grav med en gloende Mur, for at Tungemaalene, til Trods for Kristne og Musselmænd, kunde gemmes der, indtil Pladsen var dem beredt paa Vestens vantro Høiskoler, hvilke igen med de udlevede Munkeordener maatte avle og fostre en Luther. Jeg veed det meget vel, at selv den klareste Udvikling af Historiens vidunderlige Gang ei vil overbevise de Vantro; thi høre de ikke Moses og Profeterne, da ville de ei heller tro, om alle Tidens Slægter opstaa fra de Døde og vidne om Kristo, men de Troende kan bekræftes og det Døende størkes.

Med den Ide om kristelig Lærdom jeg her har søgt at fremsætte, spørger jeg nu, hvor findes den trindt udi Landene? Krøniken lærer, at der efter Luthers Dage var en Tid, som, efter sin Leilighed lagde an paa at avle og fostre en saadan. Det var dengang da det hed om Studenten, at han slog sig fra Bogen, naar han før sin Overhøring i den hellige Bog lagde sig efter Landsloven eller anden verds|A:56lig Visdom. Den Tid er nu forgangen og Man smiler ad de gammeldags bibelske Læger og Lovkyndige, som ad de Konger og Fyrster, der i Lovgivning og anden verdslig Handel spurgde Bisper og Skriftkloge til Raads. Man tykkes rent at have glemt, at Love og al offenlig Gerning i et kristent Land, dog vel burde komme overens med Bibelens Forskrifter, og at hver den Kristen, der af Kundskab vil bygge Sjælen et jordisk Hus, maa grundfæste det paa sin Saligheds Klippe. Kristelig Lærdom maatte da under Tidens Løb flygte ind i Kirken, men maatte der udholde Beleiring og Hunger, indtil den oplod sine Porte for de stormende Fjender og overgav sig i deres Vold. Kirkefæstningen blev sløifet og forvandledes til Statens Sygehus, som et saadant staar den nu vaklende mellem Gravene og hvilket Liv kristelig Lærdom der maa føre, behøver jeg ikke at sige.

Det veed jeg, at naar Man nu taler om en oplyst Præst, da mener Man i Almindelighed en ganske anden Mand end ham, af hvis Billede jeg stræbte at give et Omrids. Det veed jeg ogsaa, at det ebraiske Sprog drives selv paa vor Høiskole med en saadan Lunkenhed, at jeg ikke er den Eneste, som ganske hæderlig er kommet lige til Alteret, uden at kende mere, ja knap saameget dertil, som Man fordum i første Lectie kendte til Latinen. |A:57Det veed jeg end, at hverken Græsk eller Latin har nu saamange Kendere og Elskere mellem Præsterne som fordum, og at hvis Gud ei underlig kommer derimellem, maa den Tid være nær, da Man nødes til, ei engang at kræve Græsk og Ebraisk af de vordende Præster. At dette vil være al Videnskabeligheds Undergang hos os, veed jeg ogsaa, men det kan under slige Omstændigheder være en Kristen ligegyldigt, og han bemærker det blot, i det han efter ringe Formue træder i de gamle Profeters Fodspor, og forkynder Herrens uudeblivelige Straffedomme. Ydermere veed jeg, at Krøniken er for de Fleste, om muligt, en endnu mere lukket Bog end Bibelen, tit mindes de kun dunkelt, hvorom begge handle, og vide de end hvad der staar at læse, tænker Man dog forgæves dermed at kunne stadfæste sin Tale. Dette kommer Altsammen af det Sidste jeg troer at vide, men som jeg ønsker maatte være den største Usandhed jeg har sagt i mit Liv, at selv mellem Præsterne, som ere dertil satte, at de skulle forkynde det glade Budskab om Kristo, har Vantroen taget Overhaand. Hvad skulde bevæge dem til, paa det Timeliges Bekostning med stadig Iver at granske i de udlevede Sprog og i den, som det tykkes dem, udlevede Bog, hvis Mage vel Mange af dem mene til Nød selv at kunne skrive? Hvorledes skulde det falde dem ind i |A:58Krøniken at søge Bekræftelse paa den Tro de ikke vide at skatte, ja som paa deres Tungemaal heder Overtro? Om der desuagtet er mere aandelig Virksomhed hos Præster i Almindelighed end forhen, kunde jeg gerne her lade være uafgjort, men hvorfor skulde jeg dølge hvad der er vitterligt for hver Bonde, at Studerekamret nu ei for nær saa mange Præster er den rette Dagligstue? Umuligt kunde det være anderledes, thi naar den aandelige Syssel har Intet med Sjælens Salighed at gøre, vil den aldrig hos Mange alvorligen drives.

Dybt bedrøves maa da den troende Kristen, naar han skuer trindt sig i den nærværende, og stirrer ind i den tilkommende Tid. Troen, Hjertets levende Tro, hvorpaa dog Alt her som hisset tilsidst kommer an, kan Mennesker ei give sig selv, end sige en Anden, og Han som vil give den til Alle, ham vil de ikke søge hen til med et ydmygt, barnligt Sind og et Hjerte der føler sin Trang. Vi kan da ikke gøre Andet, end i Bønnen udøse vort Hjerte for Aandernes Fader, stræbe altid at være overflødige i Guds Gerning, og til Trods for Tidens Strøm og Tidens Tegn staae faste og urokkelige, vidende, at vort Arbeide i Herren kan ikke være forfængeligt.

|A:59